

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2023

aruandeaasta lõpp: 31.12.2023

sihtasutuse nimi: Sihtasutus Eesti Maaelumuuseumid

registrikood: 90014017

tänavatalu nimi, Pargi tn 4

maja ja korteri number:

alevik: Ülenurme alevik

vald: Kambja vald

maakond: Tartu maakond

postisihnumber: 61714

telefon: +372 5104072, +372 7383810

e-posti aadress: merike.lang@memu.ee

veebilehe aadress: www.maaelumuuseumid.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	14
Bilanss	14
Tulemiaruanne	15
Rahavoogude aruanne	16
Netovara muutuste aruanne	17
Raamatupidamise aastaaruande lisad	18
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	18
Lisa 2 Raha	19
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	20
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	20
Lisa 5 Materiaalsed põhivarad	21
Lisa 6 Bioloogilised varad	21
Lisa 7 Immateriaalsed põhivarad	22
Lisa 8 Kasutusrent	23
Lisa 9 Võlad ja ettemaksed	23
Lisa 10 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	23
Lisa 11 Annetused ja toetused	25
Lisa 12 Tulu ettevõtlusest	26
Lisa 13 Muud tulud	26
Lisa 14 Mitmesugused tegevuskulud	27
Lisa 15 Tööjõukulud	27
Lisa 16 Seotud osapooled	28
Aruande allkirjad	29
Vandeauditiitori aruanne	30

Tegevusaruanne

Sihtasutus Eesti Maaelumuuseumid (edaspidi MeMu) on asutatud 28.08.2017. a kolmest eraldiseisvast asutusest – Eesti Põllumajandusmuuseumist Ülenurmel (edaspidi EPM), C. R. Jakobsoni Talumuuseumist Kurgjal (edaspidi CRJ) ja Tori Hobusekasvandusest (edaspidi THK). MeMu postiaadress on Pargi 4, Ülenurme alevik, Kambja vald, 61714 Tartumaa.

MeMu tegevuse põhikirjaline eesmärk on Eesti põllumajanduse ajaloo seotud materjali kogumine, säilitamine, uurimine ning vahendamine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel ning Eesti põllumajandusajaloo ja kultuuripärandi seisukohalt märgilise tähtsusega Carl Robert Jakobsoni Talumuuseumi, Eesti Põllumajandusmuuseumi ja Tori Hobusekasvanduse säilitamine.

29.03.2023. a kinnitas sihtasutuse nõukogu uue arengukava aastateks 2023-2026. Selle järgi on sihtasutuse missioon toetada maaelu ja maa kultuuripärandi väärtustamist ning aidata kaasa keskkonnahoidliku toidutootmise ning kestliku loomapidamise põhimõtete populariseerimisele ühiskonnas.

Sihtasutuse visioon on olla hinnatud maakultuuripärandi kompetentsi- ja hariduskeskus, kes pakub elamuslikku kogemust nii kohalikele kui välituristidele. MeMu on mõjukas maaelu trendide mõtestaja ja ühiskondlike arutelude laiendaja, kandes roheline muuseumi märgist.

Arengukava järgi on MeMu-l järgnevad strateegilised eesmärgid:

1. Maaelumuuseumid on Eesti mitmekesisemaid muuseumihariduse keskusi, mille elamuslikud ja mitmekülgsed programmid tekitavad huvi maaelu vastu.
2. Maaelumuuseumid tutvustavad põllumajanduse ja maaelu eri tahke üllataval, põneval ja kaasahaaraval moel, pakkudes näituste ja elava keskkonna kaudu külastajatele autentset ja kordumatut elamust.
3. Maaelumuuseumidel on esinduslikud, hästi hoitud ja kättesaadavad maakultuuripärandi muuseumikogud ning missioonile vastav teadustegevus.
4. Maaelumuuseumid pakuvad oma eripärasele tegevusvaldkonnale vastavaid mitmekülgseid ja elamuslikke teenuseid.
5. Maaelumuuseumid on optimaalselt, energia- ja ressursitõhusalt ning efektiivselt majandatud asutus.
6. Maaelumuuseumid on motiveeriva töökeskkonna ja professionaalse kollektiiviga ühte hoidev, arenev ja hästi juhitud organisatsioon, mis järgib roheline muuseumi tegevuspõhimõtteid.

Arengukava strateegiliste eesmärkide elluviimiseks koostatakse igal aastal arengukavale vastav eelarve, tööplan ja tegevuskavad ning investeringute kava projektide lõikes. 2023. aastaks planeeritud tegevuste täitmisega võib jääda rahule. Planeeritud külastajate arv ja rahakäibeplan ületati.

Arengukava eesmärkide täitmine 2023. a:

Eesmärk 1: Maaelumuuseumid on Eesti mitmekesisemaid muuseumihariduse keskusi, mille elamuslikud ja mitmekülgsed programmid tekitavad huvi maaelu vastu.

Võtmenäitajad	Täitmine 2022	Plaan 2023	Sihttase 2026	Täitmine 2023
Haridusprogrammides osalenud lapsed kokku	10 799	12 530	14 900	16 470
THK ratsakooli õpilaste arv	30	30	36	30
Täiskasvanute koolitustes (sh seminarid) osalejate arv kokku	99	344	500	248
Muuseumiprogrammide arv kokku (lapsed + täiskasvanud)	459	631	770	788
Haridusprogrammide (lapsed + täiskasvanud) käive	57 464	96 575	96 300	83 873

Juuresolevad võtmenäitajad osundavad, et mõned arengukavas 2026. aastaks planeeritud numbrilised eesmärgid on juba esimesel aastal ületatud. See on tulnud nende täiendavate õppetundide arvelt, mida tellis Ülenurme Gümnaasium vastavalt koostöölepingule. Senistele 8. ja 9. klassidele lisandusid 6. klassid. Kõik õpilased läbisid gümnaasiumiga kooskõlastatud käsitöö aineprogrammi. Õpetajateks on EPM eri osakondade töötajad.

Maaelumuuseumid täidavad Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (ReM) tellimust „Eesti toit“, millega toetatakse õpilaste osavõttu eriteemalistes toiduprogrammides, transpordikulu ja toitlustamist. MeMu eelarves on selleks traditsiooniliselt 60 000 € ning vastavalt sellele on olnud võimalik ka võtta vastu teatud arv õpilasi. Transpordi toetuseks on sellest eraldatud 13 679 € ja ülejäänud on õpilaste toitlustamine, programmi materjalid ning täiendavad kommunaalkulud. Kavas olid järgmised programmid: EPM-is „Viljaterast leivani“, „Milleks muna?“, „Lina“-digiprogramm, „Maagilised mesilased“, „Põllult potti“, „Toidu eluring“. EPM-i ReM programme toimus 144 korral, neis osales 2690 õpilast. Kõige populaarsem oli „Viljaterast leivani“, teisel kohal oli „Maagilised mesilased“. CRJ-s oli ReM programmideks „Eesti toidu aastaring talus“ ja „Sügis purki“. Programme toimus 65 korral, neis osales 1407 õpilast. Õpilaste ja õpetajate tagasiside on olnud positiivne, kurdetakse vaid, et transport on läinud varasemaga võrreldes palju kallimaks.

Siiski on koole, kes ei mahu toetuseluse eelarve raamidesse ja nii telliti ka tasulisi programme. EPM-is toimus programme 156 korral, neis osales kokku 2803 last. CRJ-s osales tasulistest programmides kokku 3499 last. THK-s ei õnnestunud kahjuks planeeritud tegevusi ellu viia, kuna juhtkonnal tuli pidevalt tegelda personaliprobleemidega. Toimus kõigest 6 programmi. 2024. aastaks on vaja leida THK muuseumile täies mahus uus kvalifitseeritud kaader.

ReM tellimisel toimusid EPM-is ja CRJ-s Eesti toidu programmi raames ka suvised lastelaagrid. Laagrite toetus oli 10 000 €. EPM-is osales 29 last ja CRJ-s 24 last. Lisaks toimusid EPM-is lastelaagrid ka koolivaheaegadel. Kokku osales 21 last.

Koostöös ReM-ga kuulutati 5.-7. klassidele välja loovtööde konkurss „Me armastame Eesti toitu, jäägitult!“. Eesmärk oli propageerida toidu targalt tarbimist ja toidukao vähendamist. Lapsed pidid koostama plakati 10 nipiga, kuidas toitu targalt tarbida ja koostama 1 retsepti, mis võimaldab ülejääke ära kasutada. Konkursile laekus 18 loovtööd. Võitjaks tulid Jõhvi Põhikool, Raikküla Kool ja Antsla Gümnaasium.

Kõigis kolmes tegevuskohas töötas suvel veel õpilasmalev ja THK-s ratsutamislaager. Väga populaarseks on osutunud 2022. a sügisel asutatud THK ratsakool. Kooli õpilaste arv on 30 ja soovijaid oleks rohkem. Ratsakooli aasta käive oli 24 953 €. Koostöös Tori vallaga toimuvad treener M. Kuke juhendamisel hobutunnid Tori Kooli õpilastele (valikaine).

EPM-is käivitati kohaliku kogukonna kaasamise eesmärgil loovusringi töö (toimus 25 korral 10 lapsele), mida toetab Kambja vald. Tartu ukrainlaste seltsi eestvedamisel on koos kohaliku kogukonnaga valmistatud Ukraina sõduritele vajalikke kaevikuküünlaid ja kamufleerivõrke.

Täiskasvanute koolituse valdkonnas oli loodud EPM-is 2 programmi, mida külastas kokku 311 inimest. CRJ-s toimusid perepäevad, milles osales kokku 135 inimest.

Kokkuvõtteks: arengukava 1. eesmärgi järgi määratud 2023. a tööplani haridusvaldkonna tegevused täideti ja tulemustega võib olla rahul.

Eesmärk 2: Maaelumuuseumid tutvustavad põllumajanduse ja maaelu eri tahke üllataval, põneval ja kaasahaaraval moel, pakkudes näituste ja elava keskkonna kaudu külastajatele autentset ja kordumatut elamust.

Võtmenäitajad	Täitmine 2022	Plaan 2023	Sihttase 2026	Täitmine 2023
Näituste tasuliste külastajate arv kokku	4 527	6 211	7 211	6010
Näituste kuni 8-aastaste laste tasuta külastuse arv kokku	445	560	656	1141
Piletitulu kokku	28 110	29 500	35 400	36 943

Koostöös Eesti Loodusmuuseumiga sai EPM-is valmis aastaks eksponeeritav näitus „Hirmus armas nahkhiir“. Sellele valmis ka ettetellitav sünnipäeva elamusprogramm, giididuur ja haridusprogramm. Sama näitusemaja alumisel korrusel avati kultuuripealinn Tartu24 raames valminud isetehtud traktorite näitus „Kui aeg on kasin, siis leiuta masin“ esimene väljapanek. Remonditud ja ümberkujundatud ajutiste

näituste ja tehnikamaja osutus küllastajate hulgas populaarseks ja see tasakaalustas peanäitusemaja 14-aastase püsinäituse puudusi.

Museaalide korrastamise käigus tekkis idee koostada näitus „Sahtlist välja“ EPM-i kogudes olevatest vimplitest. See paigutati lauda II korruse külgruumi ja oli avatud koos avatud hoidla küllastusega.

J. Aamisepea 140. sünniaastapäevaga seoses valmis EPM-i häärberisse tema elu puudutav näitus. Selleks kasutati ReM põllumajandusajaloo uurimisprogrammi toetust 2000 € ulatuses.

Aasta jooksul toimus pidev 2024. a kultuuripealinna projekti „Peedist pesumasin“ olmetekstiili ja aiandusteema näituse ettevalmistus (välitööd, esemete kogumine, tekstide kirjutamine, pildistamine jms). Kujundusprojekti koostas firma Blueray.

EPM-is toimusid jooksvalt Maaelu uudishimukskuse MUHK peanäitusemaja ekspositsiooni kontseptsiooni ajurünnakud. Valiti välja kandev idee, mis vastab säästliku toidutootmise ja mullaviljakuse hoidmise põhimõtetele. Lauta valmis kontseptsioon näitusele „Loomade heaolu“. Viimase rahastamiseks kirjutati taotlus Kultuuriministeeriumi muuseumide kiirendi taotlusvooru (226 000 €). Vastus saabub 2024. a märtsiks.

THK-s avati laste kiikhobuste näitus. THK ja CRJ uus püsinäitus töötab hästi ja on saanud küllastajatelt positiivset tagasisidet. SA EVMi Kanuti konservatorite soovitusel paigaldati CRJ aita Jakobsoni pärgade säilivuse parandamiseks pleksiklaasist kaitsesein.

Suurendamaks programmide läbiviimise võimekust toimusid lepinguliste giidide ja tunniandjate koolitused. Erasmus+ programmi raames käisid EPM-i muuseumipedagoogid Soomes koolitusel, et õppida ringmajanduse põhimõtete tutvustamist koolidele. Koostöös osalevad veel Läti ja Leedu kolleegid.

THK-s toimusid kohvikus „Zool“ kohtumisõhtud „Tunne oma lugu“ endiste hobusekasvatajatega (7 õhtut). Kohtumisõhtud salvestati ja mälestused transkribeeriti. Tulevikus saab neid kasutada uute näituste ja trükiste loomiseks ning need on osaks tori hobuse aretuse viimiseks UNESCO vaimse kultuuripärandi Eesti (2024. a) ja lõpuks maailma nimistusse (alates 2026. a).

MeMu kolmes tegevuskohas eksponeeritavad kari- ja lemmikloomad ning hobused annavad muuseumi populaarsusele palju juurde. Eriti hinnatud on varssade, tallede ja vasikate periood, aga ega kodulindude pojadki vähem huvi ei tekita.

Kokkuvõtteks: arengukava 2. eesmärgi järgi määratud 2023. a tööplaani näituste valdkonna tegevused täideti ja tulemustega võib olla rahul.

Eesmärk 3: Maaelumuuseumidel on esinduslikud, hästi hoitud ja kättesaadavad maakultuuripärandi muuseumikogud ning missioonile vastav teadustegevus.

Võtmenäitajad	Täitmine 2022	Plaan 2023	Sihttase 2026	Täitmine 2023
MuS-is kirjeldatud museaalid	79%	82%	100%	81%
Digiteeritud museaalid	68%	72%	100%	72%

MuS kirjeldamine takerdus MuS 2 kasutuselevõtuga, kuna süsteem ei ole veel töökorras. Samuti on avastatud hulgaliselt puudusi töölt lahkunud töötaja tegelikes tulemustes.

Toimusid esemete kogumised seoses ettevalmistatava „Peedist pesumasin“ näitusega.

Tegeldi kogu esemekogu korrastamisega – pakendamine, ruumide korrastamine, füüsiliste asukohtade ja andmebaasi asukohtade vastavuse kontroll jms. Pakendamisel kasutati Viljandi kultuuriakadeemia praktikantide abi.

3. oktoobril toimus koostöös METK-i ja Maaülikooliga J. Aamissepa 140. sünniaastapäevale pühendatud teabepäev. MeMu poolt uuris Aamisepe elulooga seotud arhiivimaterjale ja esines ettekandega M. Levkin. Ettekanded ilmuvad kodulehele.

Vastavalt koostöölepingule Maaülikooliga rahastati (ReM toetus 15 000 €) teadur E. Tammiksaare uuringuid MÜ teadusmonograafia koostamiseks. Aruandeperioodil käsitleti Tartu veterinaarinstituudi ajalugu aastatel 1848-1918.

Museaalide konserveerimine on toimunud vastavalt rakenduskavale. Suurem kaal on olnud isetehtud traktorite korrastamisel seoses nende näitusele paigutamise. On valmistatud veel MeMu Ülenurme ja Kurgja küülikutele puure ja linnumaju, konserveeriti CRJ kunsti- ja dokumendikogu museaale ning puhastati arvel olevaid vanu kirjutusmasinaid.

Kokkuvõtteks: arengukava 3. eesmärgi järgi määratud 2023. a tööplaanide kogude ja teadustöö valdkonna tegevused täideti ja tulemustega võib olla rahul.

Eesmärk 4: Maaelumuseumid pakuvad oma eripärasele tegevusvaldkonnale vastavaid mitmekülgseid ja elamuslikke teenuseid.

Võtmenäitajad	Täitmine 2022	Plaan 2023	Sihttase 2026	Täitmine 2023
Suurürituste tasuliste külastajate arv	8 383	11 550	21 300	12 897
Tasuta täiskasvanud külastajate arv	3470	3700	4070	4278
Tasuliste teenuste külastajate arv	3 912	4 200	4 730	5588
Külastajate koguarv	31 635	39 095	53 367	46632
Konverentside, seminaride ja kohtumisõhtute arv	2	5	6	8

Suurürituste käive	54 416	62 515	91 200	64 982
Kultuuriürituste käive	17 514	29 000	34 800	26 668
Toitlustuse käive	28 120	31 500	36 000	27 158
Kaubanduse käive	9 450	10 360	11 500	16 319

Toimused kõik plaanilised ja traditsiooniliseks saanud suurüritused: Ülenurme kogukonnale mõeldud jõulukuuskede ühise põletamise õhtu, vastläüritused kõigis tegevuskohtades, EPM-i volbriöö, EPM-i lemmikloomapäev, Kurgja Sakala tee matk ja jooks, EPM-is lihavõtted, muuseumiöö kolmes tegevuskohas, jaanipäev EPM-is ja CRJ-s, maakaitsepäev EPM-is, talu- ja lambapäev CRJ-s, täkupäev, hobuste näitusmüük ja jõudluskatsed THK-s, tõuloom EPM-is, jõulud kõigis tegevuskohtades. Lisaks toimusid THK hobuspordivõitlused: suveootuste TS, südasuve TS, Tori karikas ja tori tõugu hobuste GP. Oma hobustega on käidud ka THK-st väljas võistlustel. Tänu võistlustele omavad THK-s sugutäku litsentsi eesti hobune Rukkikuld ja tori hobune Albert. Edukaim võistleja on treener K. Peks. Üritusi on toetanud kohalikud omavalitsused ja KULKA. Ürituste toetajaks oli ka ilus ilm. Tori hobuvõistluste edu on seljatanud teiste hobukasvatajate skepsise THK tegevuste vastu.

Töötati välja uusi teenuseid, era- ja korporatiivsetele klientidele. Probleemiks oli siiski THK personali puudus ja riigis valitsev majanduse allakäik, mille tõttu tuli tellimusi planeeritust vähem. Ometigi oli Tori kui uudne hobustega tegevuskoht gruppidele ja üksikkülastajatele väga huvipakkuv. Nii THK-s kui CRJ-s käisid ekskursioonil ka Eestis resideeruvad välisriikide saadikud. Positiivse initsiatiivi algatas THK kohviku „Zool“ pidaja M. Meedla, kes organiseeris sälgude talli meeleolukad kontsertõhtud.

CRJ toitlustamisega teenindati kuni maikuuni peamiselt haridusprogrammide õpilasi, kuna rehi oli mehitamata. Seejärel leiti tööle kokk ja klienditeenindaja. EPM-is pakub toitlustusteenust koostööpartner „Leviso“ ja THK-s „Tori maitset“.

Kaubandusteenuste pakkumise võimalused on kolmes tegevuskohas üsnagi tagasihoidlikud, piirdudes vaid meeneriulitel pakutavaga. Siiski on meened populaarsed, müügis on MeMu tegevuskohtade logodega kaupa.

MeMu kommunikatsioon toimib vastavalt kommunikatsiooniplaanile. Kasutatakse nii kohalikke infoandjaid kui sotsiaalmeediat.

Kokkuvõtteks: arengukava 4. eesmärgi järgi määratud 2023. a tööplaani ürituste ja teenuste valdkonna tegevused täideti ja tulemustega võib olla rahul.

Eesmärk 5: Maaelumuuseumid on optimaalselt, energia- ja ressursitõhusalt ning efektiivselt majandatud asutus.

Võtmenäitajad	Täitmine 2022	Plaan 2023	Sihttase 2026	Täitmine 2023
Põllumajandustegevuse omatulu käive kokku	137 916	237 443	335 500	371 029
Hobubokside rent	59 149	60 576	142 000	78 862
Hobuste, veiste müük	16 967	11 500	12 000	23 168
Hobusõidud, ratsutamine	34 378	8 300	10 000	14 846
Põllumajandussaaduste ja metsa müük	23 103	151 900	151 500	243 366
Renditasu	4 319	5 167	20 000	10 787
Omavahendi käive kokku	336 107	496 893	640 700	626 972

MeMu 2022. a majandusaasta aruanne kinnitati 29.03.2023.

Põllumajandustegevust mõjutas väga tugevalt kevadine pikk külm, mis ei lasknud heinal kasvama minna ja sellele järgnenud põud, mis võttis ära viimasegi. Saadi kokkulepped maaomanikega täiendava heina tegemiseks, millega heinateo maht suurenes 180 ha võrra. Needki põllud ei olnud kvaliteetsed. Sihtasutuse poolt hangitud odav ja universaalne põllumajandustehnika ei pidanud tööpingele vastu ja 2024. a tuleb hankida kvaliteetne tehnika. Aasta lõpuks on loomadel veel puudu 300 rulli heina. Käivad otsingud ja läbirääkimised puuduoleva heinakoguse sisseostuks. Rulli hind on suure nõudluse tõttu tõusnud.

THK maade rendile andmise hange kukkus läbi ja muutunud seadusandluse järgi pole püsirohumaade rentimine viljakasvatuse tarbeks enam võimalik. MeMu tegeles ise oma rohumaade parandamisega vastavalt PRIA nõudmistele. MeMu saab PRIA käest toetust maale ja ohustatud tõugude pidamisele. Tori A populatsiooni hobused viidi ohustatud tõu nõuetele vastavasse tõuraamatusse Tori Hobuse Seltsis.

Oodatust paremini kulges võsa ja raieõiguste müük ning hobuste müük.

Tänu ratsakooli tegevusvõimalustele on suurenenud nõudlus hobubokside rendi järele. Nõudluse kasvu on ette näha PRIA MAK investeringute valmimise järel 2024. a sügisel. Ratsakooli tegevuse laienemine suvekuudele tõstis ka hobusõitide ja ratsutamiste tulu.

Vastavalt PRIA MAK taotlusvooru projektile teostati THK arenduste hanked. Alustati uue maneeži hankest, mille prognoositav maksumus oli 1 976 250 €. Tegelik maksumus kujunes esitatud Optimus Ehitus OÜ pakkumuses 1 145 732,71 €. Seega esitatakse 2024. a PRIA-le toetuse muudatusettepanek, mis võimaldab esialgselt omavahendisse määratud tegevused tuua ka toetatavaks (väljaarvatud käibemaks). Ehitustegevus on alanud.

Kurgjal valmis veevarustuse ja kanalisatsiooni ehitamise ning sõnnikuhoidla ehitusprojekt. Ehitused lõpetati tähtaegselt. Valmisid veel Kurgja rehi ja varjualuse uued laastukatused ning MeMu loomatalitajale renditava elumaja küttesüsteem. Kurgja investeeringute maksumus kokku oli 447 597 €. THK investeeringutest valmis sõnnikuhoidla projekt 15 000 € eest. Sõnnikuhoidla rajamiseks eelarves 2023. a raha ei olnud.

MeMu tegevuseks planeeriti tööjõukulused kokku 1 279 742 €, kulutati 1 278 998 €, mis on ligikaudu 100%. Majanduskulused planeeriti 1 286 429 € ja kulutati 1 188 035 €, mis on 92 %.

Eesmärk 6: Maaelumuuseumid on motiveeriva töökeskkonna ja professionaalse kollektiiviga ühteoidev, arenev ja hästi juhitud organisatsioon, mis järgib roheline muuseumi tegevuspõhimõtteid.

Võtmenäitajad	Täitmine 2022	Plaan 2023	Sihttase 2026	Täitmine 2023
Töötajate koolituste arv	31	35	40	51
Keskmine palgamäär	1 111	1 309	1400	1339
Töötajate rahulolu	73%	80%	85%	

Aasta algul toimus kõigi tegevuskohtade töötajate ühine üldkoosolek, kus selgitati uue arengukava ja tööplaani põhimõtteid. Toimused juhtkonna ja osakondade koosolekud ja teemade arutelud seoses ettevalmistavate projektidega. Vastavalt uue aasta eelarvele korrigeeriti töötajate palgamäärasid. Seoses suvehooajaga võeti tööle hooajalisi töötajaid. Osakondade juhatajad pingutasid uute inimeste juhendamiseks. Kahjuks oli suure töökoormuse ja kvalifitseeritud töötajate puuduse tõttu siiski töötajate voolavus suur ja tuleb pidevalt leida uusi inimesi. Maakohtades on tööjõu leidmine probleemiks. MeMu vastu algatatud töövaidlused on lõppenud asutuse jaoks positiivse lahendiga.

MeMu on kompenseerinud töötajatele spordikulused. EPM-is toimuvad pilatase treeningud ja CRJ-i töötajatele on renditud massaažitool. Kõik määratud töötajad on käinud töötervishoiu kontrollis. Loomadega töötajatele on hangitud nõutav töö- ja turvariietus ja jalanõud.

Maaelumuuseumid järgivad jätkusuutliku ja vastutustundliku tegevuse põhimõtteid. MeMu uude arengukavasse aastateks 2023-26 on nimetatud põhimõtted veelgi selgemini lahti kirjutatud. On sõnastatud meie missioon aidata kaasa keskkonnahoidliku toidutootmise ning kestliku loomapidamise põhimõtete populariseerimisele ühiskonnas. Propageerime oma tegevustes energiatõhusust, ressursside ringmajandust ning elurikkust, järgime oma tegevustes roheline muuseumi põhimõtteid.

Sihtasutuse Eesti Maaelumuuseumid nõukogus on esimees ja 2 liiget. Nõukogu tegi otsuseid 7 korral, neist 2 korral oli varem otsustatu kinnitamine e-allkirjadega ja 2 korral oli koosolek Teams'i vahendusel. Võeti vastu uus arengukava, kinnitati 2023. a

tööplaan ja eelarve, kinnitati majandusaasta aruanne, kinnitati PRIA MAK taotluse maht, võeti teatavaks 2024. a tööplaan ja eelarve. Jooksvate küsimustena jälgiti MeMu majandustulemusi ja investeringuid ning arutati MeMu hobuste tõuraamatu muutmise küsimusi.

2023. aasta eelarve ja selle täitmine

TULUD		Eelarve 2023	Täitmine 2023
32	Piletitulu	29 500	36 943
32	Haridusgrupi programmid (k.a lastelaagrid)	74 975	65 271
32	Koostöölepingud Ülenurme ja Tori koolidega	21 600	18 566
32	Suurüritused	62 515	64 982
32	Elamusprogrammid, ruumide rent	29 000	26 704
32	Kaubandus	10 360	16 319
32	Toitlustus	31 500	27 158
32	Tallikohtade, maneeži rent	60 576	78 862
32	Hobusõidud, ratsutamine jm	8 300	14 846
32	Üür ja rent	5 167	10 837
32	Muud tulud	163 400	266 542
350	Tegevuskulude+edasiantav sihtfin (monograafia)	17 000	17 000
350	PRIA toetus maale ja loomadele	49 300	39 732
350	Toetused (KULKA, Tartu 2024, omavalitsused jms)	11 900	30 892
352	PRIA MAK	833 820	34 441
352	MeM Tegevustoetus	1 197 491	1 197 491
352	MeM RKAS rendimakse	831 326	831 326
352	MeM Tegevuskulude sihtfin, programm "Eesti toit"	60 000	60 000
352	MeM Investeeringutoetus	462 597	462 597
655	Intressitulud/kindlustushüvitis	0	77 241
	TULUD KOKKU	3 960 327	3 377 750
	s.h omatulu	496 893	704 271
	s.h toetused	3 463 434	2 673 479
	KOKKU	3 960 327	3 377 750
KULUD			
15	CRJ sõnnikuhoidla ja kanalisatsioon	400 000	277 980
15	CRJ katused ja rehi remont	62 597	52 167
15	Tori ratsamaneerž jm MAK investeeringud	833 820	135 305
15	INVESTEERINGUD KOKKU	1 296 417	465 452
4139	Preemiad, stipendiumid	0	1 925
450	Kodumaise sihtfinantseerimise vahendamine	15 000	15 000
4528	Liikmemaksud	1 535	1 505
	ANTUD SIHTFINEERIMINE KOKKU	16 535	18 430
5002	Töötajate töötasu	948 136	933 764
5005	Töötasu võlaõiguslike lepingute alusel	8 373	24 514
505	Erisoodustused	0	365

506	Tööjõukuludega kaasnevad maksud	323 233	320 355
	TÖÖJÕUKULUD KOKKU	1 279 742	1 278 998
5502	Uurimis- ja arendustööd	2 000	0
5500	Administreerimiskulud	40 900	48 417
5503	Lähetuskulud	5 000	1 010
5504	Koolituskulud	8 000	4 902
5511	Kinnistute, hoonete, ruumide majandamiskulud	831 326	750 906
5512	Rajatiste majandamiskulud	11 960	5 987
5513	Sõidukite ülalpidamise kulud	52 300	51 749
5514	Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	21 231	18 601
5515	Inventari majandamiskulud	59 985	66 440
5516	Töömashinate ja –seadmete majandamiskulud	16 400	18 566
5521	Toiduained ja toitlustusteenused	10 970	9 195
5522	Meditsiini- ja hügieenikulud	1 300	1 229
5523	Teavikute ja kunstiesemete kulud	18 697	15 956
5524	Koolituse kulud	24 000	14 041
5525	Kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulud	106 466	121 182
5532	Eri- ja vormiriietus	5 100	5 937
5539	Muu erivarustus ja –materjalid	68 100	71 635
5540	Mitmesugused majandamiskulud	1 800	2 681
6010	Maksud, lõivud	894	2 601
	MAJANDAMISKULUD KOKKU	1 286 429	1 211 035
	KULUD KOKKU	3 879 123	2 973 915
	TULEM	81 204	403 835

2023. aasta investeeringud ReM toetusest

ReM eraldas 2023. aastal sihtasutusele investeeringuteks kokku 462 597 €:

1. 400 000 € Kurgja ja Tori sõnnikuhoidlate vastavusse viimiseks keskkonnaameti nõuetega. Sellest valmis 2023. aastal Kurgja uus veevõrk maksumusega 227 980 € ning Kurgja ja Tori sõnnikuhoidlate projektid maksumusega kokku 50 000 €. Kurgja sõnnikuhoidla ehitati valmis, kui tööde üleandmine lükkus 2024. aastasse. Investeeringu 2024. aastasse ülekantav jääk on seega 122 020 €;
2. 50 000 € Kurgja hoonete parendustöödeks. Sellest valmis ehitustöid maksumusega 39 570 € ning investeeringu 2024. aastasse ülekantav jääk on 10 430 €;
3. 12 597 € Kurgja hoonete parendustööde 2022. aastast ületoodav jääk kasutati kogu summas.

Kokku on investeeringute 2024. aastasse edasikantav summa 132 450 €.

2023. aasta finantssuhtarvud

Finantssuhtarvude lähteandmed	2023	2022
Käibevara	1 772 398	1 053 404
Kohustised	500 895	186 525
Lühiajalised kohustised	500 895	186 525
Netovara	9 182 410	8 707 769
Varad	9 683 305	8 894 294
Müügitulu	371 893	295 459
Tulud	3 285 087	2 113 257
Tulem	474 641	-480 556
Tööjõukulud	1 279 470	1 099 783
Kulud kokku	2 879 535	2 595 080

Finantssuhtarvud	2 023	2022
Tulemi marginaal	0,14	-0,23
Netovara puhastootlus	0,05	-0,06
Lühiajaliste kohustuste kattekordaja	3,54	5,65
Võlakordaja	0,05	0,02
Netovara määr	0,95	0,98
Tööjõukulude osakaal kuludest	0,44	0,42

Tulemi marginaal = tulem/tulud

Netovara puhastootlus = tulem/netovara

Lühiajaliste kohustuste kattekordaja = käibevara/lühiajalised kohustused

Võlakordaja = kohustised/ varad

Netovara määr = netovara/varad

Tööjõukulude osakaal kuludest = tööjõukulud/kulud kokku

Merike Lang

Juhatuse liige

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2023	31.12.2022	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	1 338 925	659 713	2
Nõuded ja ettemaksud	433 473	393 691	3, 10
Kokku käibevarad	1 772 398	1 053 404	
Põhivarad			
Materiaalsed põhivarad	6 889 529	6 799 742	5
Bioloogilised varad	1 009 595	1 023 400	6
Immateriaalsed põhivarad	11 783	17 748	7
Kokku põhivarad	7 910 907	7 840 890	
Kokku varad	9 683 305	8 894 294	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksud	500 895	186 525	9, 10
Kokku lühiajalised kohustised	500 895	186 525	
Kokku kohustised	500 895	186 525	
Netovara			
Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	2 203 178	2 203 178	
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	6 504 591	6 985 147	
Aruandeaasta tulem	474 641	-480 556	
Kokku netovara	9 182 410	8 707 769	
Kokku kohustised ja netovara	9 683 305	8 894 294	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2023	2022	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	2 654 899	1 783 466	11
Tulu ettevõtlusest	371 893	295 459	12
Muud tulud	258 295	34 332	13
Kokku tulud	3 285 087	2 113 257	
Kulud			
Jagatud annetused ja toetused	-18 580	-15 515	
Mitmesugused tegevuskulud	-1 217 856	-1 172 328	14
Tööjõukulud	-1 279 470	-1 099 783	15
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	-363 629	-307 454	5, 6, 7
Kokku kulud	-2 879 535	-2 595 080	
Põhitegevuse tulem	405 552	-481 823	
Intressitulud	69 089	1 267	
Aruandeaasta tulem	474 641	-480 556	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2023	2022	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	405 552	-481 823	
Korrigeerimised			
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	363 629	307 454	5, 6, 7
Kasum (kahjum) põhivarade müügist	-69 934	-2 567	6
Muud korrigeerimised	-519 547	27 145	
Kokku korrigeerimised	-225 852	332 032	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	105 392	-179 587	
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	90 628	17 917	
Kokku rahavood põhitegevusest	375 720	-311 461	
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade soetamisel	-442 452	-127 283	5
Laekunud bioloogiliste varade müügist	231 334	10 567	6
Laekumised sihtotstarbelistest tasudest, annetustest, toetustest	484 441	896 237	10
Laekunud intressid	30 169	0	
Kokku rahavood investeerimistegevusest	303 492	779 521	
Kokku rahavood	679 212	468 060	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	659 713	191 653	
Raha ja raha ekvivalentide muutus	679 212	468 060	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	1 338 925	659 713	2

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

			Kokku netovara
	Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	Akumuleeritud tulem	
31.12.2021	2 203 178	6 518 747	8 721 925
Aruandeaasta tulem	0	-480 556	-480 556
Muud muutused netovaras	0	466 400	466 400
31.12.2022	2 203 178	6 504 591	8 707 769
Aruandeaasta tulem		474 641	474 641
31.12.2023	2 203 178	6 979 232	9 182 410

Muude muutustena on kajastatud 2022. aastal bioloogilise vara (metsa) ümberhindamisega seotud tulud, mis ei ole seotud aruandeaasta tuludega.

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

SA Eesti Maaelumuuseumid 2023.aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Eesti finantsaruandluse standardi põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid ning avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendis sätestatud nõuded. Tulemiaruarande koostamisel on lähtutud Raamatupidamise toimkonna juhendis RTJ 14 esitatud nõuetest. Rahavoogude aruandes kajastatakse sihtasutuse aruandeperioodi laekumisi ja väljamakseid, rühmitatuna vastavalt nende eesmärgile. Rahavoogude aruande koostamisel on kasutatud kaudset meetodit. Majandustehingud kirjendatakse soetusmaksumuse printsiibi kohaselt nende tekkimise momendil tegelikus väärtuses. Raamatupidamise aruanded koostatakse tekkepõhise arvestusprintsiibi kohaselt. Käesolev majandusaasta aruanne on koostatud eurodes.

Raha

Raha ja rahalähendid kajastatakse Riigikassas ja sularahakassas olevat raha jääki.

Nõuded ja ettemaksud

Nõudeid ostjate vastu kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses. Nõuetena ostjate vastu kajastatakse ettevõtte tegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõuete laekumise tõenäolisust hinnatakse võimaluse korral iga ostja kohta eraldi. Kui nõuete individuaalne hindamine ei ole nõuete arvust tulenevalt võimalik, siis hinnatakse individuaalselt ainult olulisi nõudeid. Ülejäänud nõudeid hinnatakse kogumina, arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas. Ebatõenäoliselt laekuvaid ostjate arveid hinnatakse maksetähtaja ületamise järgi.

Bioloogilised varad

Bioloogiliste varadena on kajastatud sündinud varsad õiglases väärtuses kogumina. Õiglase väärtus on saadud hindamismeetodi alusel. Moodustatud hindamiskomisjon, kes hindab varsad ükshaaval. Koostatakse akt, milles on ära toodud iga looma kohta eraldi andmed sünni-, nime, registrikoodi kohta. Bioloogiline vara (kasvav mets) kajastatakse bilansis nii esmasel arvelevõtmisel kui ka järgnevatel perioodidel nende õiglases väärtuses. Õiglase väärtuse aluseks on kasutatud varade turuväärtust, millest on maha arvatud müügikulutused. Sihtasutus kajastab kasumid/kahjumid bioloogilistelt varadelt tulemiaruarande kirjel "Muud tulud".

Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad

Materiaalseks põhivaraks loetakse SA enda majandustegevuses kasutatavaid varasid hinnangulise kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 10 000 eurost. Varad, mille kasulik tööiga on üle aasta ning millede soetusmaksumus on alla 10 000 euro, kantakse kasutusele võtmise hetkel kuludesse. Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum. Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivaraobjektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeast. Maad ja kultuuriväärtusega asju (sh kunstiväärtusi), mille väärtus aja jooksul ei vähene, ei amortiseerita. Kulumit arvestatakse igakuiselt. Üldjuhul lähtutakse alljärgnevatest vahemikest.

Põhivarade arvelevõtmise alampiir 10000

Kasulik eluiga põhivara gruppide lõikes (aastates)

Põhivara grupi nimi	Kasulik eluiga
Hooned	50
Rajatised (teed, trassid, piirdeaiad)	20
Masinad ja seadmed (v.a. transpordivahendid)	5 kuni 15

Transpordivahendid	10
Inventar (sh mööbel, bürooseadmed, muu inventar)	5 kuni 10
IKT seadmed (sh serverid, videokaamerad)	5 kuni 10
Immateriaalne põhivara	5 kuni 10

Järelejäänud kasulikku eluiga hinnatakse renoveerimiste arvelevõtmisel ja inventuuride käigus. Kui ilmneb, et vara järelejäänud eluiga on oluliselt erinev esialgu hinnatust, muudetakse järelejäänud kasulikku eluiga.

Rendid

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

Annetused ja toetused

Toetused ja annetused jagunevad tegevustoetusteks ja sihtotstarbelisteks toetusteks ehk sihtfinantseerimiseks. Sihtfinantseerimine võib olla antud tegevuskuludeks või põhivara soetuseks. Sihtfinantseerimisena kajastatakse projektipõhiselt saadud toetusi, mida iseloomustab kindel eesmärk. Toetuse andja või vahendaja nõuab projekti kohta detailset aruandlust kulutuste kohta. Raha ülejääk tuleb projekti lõppedes tagastada.

Toetust loetakse põhivara sihtfinantseerimiseks, kui selle kasutamise põhitingimuseks on kindlaksmääratud põhivara ost, ehitamine või muul viisil soetamine.

Juhul, kui sihtfinantseerimine on küll laekunud, kuid selle kasutamisega seotud tingimused on veel täitmata või kulutusi pole tehtud, kajastatakse saadud vahendeid sihtfinantseerimise ettemaksena ehk kasutamata sihtfinantseeringuna.

Tegevuskulude katteks saadud sihtfinantseerimist võib kajastada laekumisel koheselt tuluna kui lepingujärgne summa ei vasta põhivara kapitaliseerimise tingimustele.

Eelarve aasta lõpuks järelejäänud vahendid võidakse jätta järgmise perioodi kulutuste katteks.

Tulud

Tulu kaupade müügist osutamisest kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglases väärtuses, võttes arvesse kõiki tehtud allahindlusi ja soodustusi.

Õiglase väärtus on summa, mille eest on võimalik vahetada vara või arveldada kohustist teadlike, huvitatud ja sõltumatute osapoolte vahelises tehingus. Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamise järel. TulemiaruanDES tulused ja kulused ei saldeerita.

Intressitulud kajastatakse tekkepõhiselt.

Kulud

Kulud on aruandeperioodi väljaminekud (majandusliku kasu vähenemised), millega kaasneb varade vähenemine või kohustuste suurenemine.

Tegevuskuludena kajastatakse sihtasutuse tegevusega seotud kulused. Kuludesse kantakse kõik aruandeperioodil tehtud kulud, samuti ka perioodilised kulud. Kulud kajastatakse tekkepõhise arvestusprintsipi alusel. Sihtasutuse tegevuskulud on jaotatud tööjõukuludeks, majanduskuludeks, põhivaralt arvestatud kulumiks ning muudeks kuludeks.

Seotud osapooled

Käesoleva aruande mõistes loetakse seotud osapoolteks asutajat (Maaeluministeerium), nõukogu- ja juhatuse liikmeid, nende lähikondlasi ja nendega seotuid ettevõtteid.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2023	31.12.2022
Arvelduskonto	1 332 338	652 269
Kassa	6 587	7 444
Kokku raha	1 338 925	659 713

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed (eurodes)

	31.12.2023	12 kuu jooksul	Lisa nr
Nõuded ostjate vastu	25 241	25 241	
Ostjatelte laekumata arved	25 241	25 241	
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	131 944	131 944	4
Muud nõuded	40 188	40 188	
Intressinõuded	40 188	40 188	
Nõuded sihtfinantseerimine	236 100	236 100	10
Kokku nõuded ja ettemaksed	433 473	433 473	
	31.12.2022	12 kuu jooksul	Lisa nr
Nõuded ostjate vastu	21 402	21 402	
Ostjatelte laekumata arved	21 402	21 402	
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	238 146	238 146	4
Muud nõuded	1 267	1 267	
Intressinõuded	1 267	1 267	
Ettemaksed	3 166	3 166	
Tulevaste perioodide kulud	3 166	3 166	
Nõuded sihtfinantseerimine	128 874	128 874	10
Muud nõuded	836	836	
Kokku nõuded ja ettemaksed	393 691	393 691	

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad (eurodes)

	31.12.2023		31.12.2022	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Ettevõtte tulumaks		82		
Käibemaks	131 944	0	238 146	0
Üksikisiku tulumaks	0	25 731	0	17 315
Sotsiaalmaks	0	45 447	0	32 126
Kohustuslik kogumispension	0	1 349	0	1 009
Töötuskindlustusmaksed	0	2 838	0	2 016
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	131 944	75 447	238 146	52 466

Lisa 5 Materiaalsed põhivarad

(eurodes)

						Kokku
	Maa	Ehitised	Masinad ja seadmed	Muud materiaalsed põhivarad	Lõpetamata projektid ja ettemaksud	
31.12.2021						
Soetusmaksumus	1 253 742	5 923 602	225 106	519 714	0	7 922 164
Akumuleeritud kulum	0	-303 228	-127 313	-39 345	0	-469 886
Jääkmaksumus	1 253 742	5 620 374	97 793	480 369	0	7 452 278
Ostud ja parendused	0	37 402	9 640	0	80 240	127 282
Amortisatsioonikulu	0	-178 452	-45 011	-76 355	0	-299 818
Ümberliigitamised	-480 000	0	0	0	0	-480 000
Muud ümberliigitamised	-480 000	0	0	0	0	-480 000
31.12.2022						
Soetusmaksumus	773 742	5 961 004	234 746	519 715	80 240	7 569 447
Akumuleeritud kulum	0	-481 680	-172 324	-115 701	0	-769 705
Jääkmaksumus	773 742	5 479 324	62 422	404 014	80 240	6 799 742
Ostud ja parendused		251 597			190 855	442 452
Amortisatsioonikulu		-174 185	-6 210	-52 253		-232 648
Allahindlused väärtuse languse tõttu		-26 264	-47 592	-46 161		-120 017
Ümberliigitamised		28 550			-28 550	
31.12.2023						
Soetusmaksumus	773 742	6 214 887	187 154	473 553	242 545	7 891 881
Akumuleeritud kulum	0	-655 865	-178 534	-167 953		-1 002 352
Jääkmaksumus	773 742	5 559 022	8 620	305 600	242 545	6 889 529

Aruandeaastal kanti bilansist välja põhivarad, mille soetusmaksumus jäi alla 10 000 euro.

Lisa 6 Bioloogilised varad

(eurodes)

Õiglase väärtuse meetod

Põhivarad			Kokku
	Loomsed varad	Mets	
31.12.2021	82 000	0	82 000
Müügid	-8 000	0	-8 000
Juurdekasvust tingitud väärtuse suurenemine	3 000	0	3 000
Muud muutused	0	946 400	946 400
31.12.2022	77 000	946 400	1 023 400
Müügid	-13 000	-148 400	-161 400
Juurdekasvust tingitud väärtuse suurenemine	14 500	138 095	152 595
Muud muutused	-5 000	0	-5 000
31.12.2023	73 500	936 095	1 009 595

Lisa 7 Immateriaalsed põhivarad

(eurodes)

	Kokku	
	Arvutitarkvara	
31.12.2021		
Soetusmaksumus	34 190	34 190
Akumuleeritud kulum	-8 806	-8 806
Jääkmaksumus	25 384	25 384
Amortisatsioonikulu	-7 636	-7 636
31.12.2022		
Soetusmaksumus	34 190	34 190
Akumuleeritud kulum	-16 442	-16 442
Jääkmaksumus	17 748	17 748
Amortisatsioonikulu	-4 040	-4 040
Allahindlused väärtuse languse tõttu	-1 925	-1 925
31.12.2023		
Soetusmaksumus	20 200	20 200
Akumuleeritud kulum	-8 417	-8 417
Jääkmaksumus	11 783	11 783

Lisa 8 Kasutusrent

(eurodes)

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2023	2022
Kasutusrendikulu	14 652	10 441
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2023	31.12.2022
12 kuu jooksul	23 880	6 842
1-5 aasta jooksul	85 651	13 238

Lisa 9 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2023	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	240 282	240 282	
Võlad töövõtjatele	33 072	33 072	
Maksuvõlad	75 447	75 447	4
Muud võlad	7 248	7 248	
Saadud ettemaksed	5	5	
Tulevaste perioodide tulud	5	5	
Toetuseks saadud ettemaksed	144 841	144 841	10
Kokku võlad ja ettemaksed	500 895	500 895	
	31.12.2022	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	82 399	82 399	
Võlad töövõtjatele	31 173	31 173	
Maksuvõlad	52 466	52 466	4
Muud võlad	7 530	7 530	
Saadud ettemaksed	360	360	
Muud saadud ettemaksed	360	360	
Toetuseks saadud ettemaksed	12 597	12 597	10
Kokku võlad ja ettemaksed	186 525	186 525	

Lisa 10 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused

(eurodes)

	31.12.2021		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruan-des	31.12.2022		Lisa nr
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised	
Sihtfinantseerimine põhivarade soetamiseks								
Põllumajanduse Registre Informatsiooni Amet	628 135	0	628 135	0	36 450	36 450	0	3
Kultuuriministeerium	0	44 006	0	43 286	720	0	0	
Riigi Tugiteenuste Keskus	439 005	0	274 580	13 192	-104 719	72 899	0	3
Maaeluministeerium	0	0	50 000	0	37 403	0	12 597	9
Kokku sihtfinantseerimine põhivarade soetamiseks	1 067 140	44 006	952 715	56 478	-30 146	109 349	12 597	
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks								
Põllumajanduse Registre Informatsiooni Amet	14 645	0	56 766	0	51 573	9 452	0	3
Riigi Tugiteenuste Keskus	17 408	0	6 085	0	-1 250	10 073	0	3
Maaeluministeerium	0	0	1 748 389	0	1 748 389	0	0	
Muudelt organisatsioonidelt	0	0	14 900	0	14 900	0	0	
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	32 053	0	1 826 140	0	1 813 612	19 525	0	
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	1 099 193	44 006	2 778 855	56 478	1 783 466	128 874	12 597	

	31.12.2022		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruan-des	31.12.2023		Lisa nr
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised	
Sihtfinantseerimine põhivarade soetamiseks								
Põllumajanduse Registre Informatsiooni Amet	36 450	0	34 441		140 695	142 704	0	3
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	72 899	12 597	450 000		330 148	72 899	132 449	3, 9
Kokku sihtfinantseerimine põhivarade soetamiseks	109 349	12 597	484 441		470 843	215 603	132 449	
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks								
Põllumajanduse Registre Informatsiooni Amet	9 452	0	38 767		39 739	10 424	0	3
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	10 073	0	2 105 817		2 105 817	10 073	0	3
Muudelt organisatsioonidelt	0	0	30 892		30 892	0	0	
Välisabi	0	0	20 000		7 608	0	12 392	9
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	19 525		2 195 476		2 184 056	20 497	12 392	
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	128 874	12 597	2 679 917		2 654 899	236 100	144 841	

Lisa 11 Annetused ja toetused

(eurodes)

	2023	2022
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	70 297	77 423
Sihtfinantseerimine põhivarade soetamiseks	470 843	-30 146
Mittesihtotsatabelised annetused ja toetused	2 113 759	1 736 189
Kokku annetused ja toetused	2 654 899	1 783 466
sh tegevustoetus Maaeluministeerium	2 105 817	1 729 389
sh sihtfinantseerimine tegevuskuludeks Maaeluministeerium	19 000	19 000
sh tegevustoetus Kambja VV	7 700	6 800

Lisa 12 Tulu ettevõtlusest

(eurodes)

	2023	2022
Toitlustamine	27 158	28 120
Ürituste korraldamine	91 686	64 230
Haridusprogrammid	83 837	52 592
Tallikohtade ja ruumide rent	78 862	63 468
Kaubandus	16 319	9 450
Ratsutamine	14 846	34 378
Piletitulu	36 943	28 110
Loomakasvatus jm tulu	22 242	15 111
Kokku tulu ettevõtlusest	371 893	295 459

Lisa 13 Muud tulud

(eurodes)

	2023	2022
Kasum bioloogiliste varade õiglase väärtuse muutusest	152 595	3 000
Muud ebatavalised tulud	28 721	19 440
Muud	76 979	11 892
Kokku muud tulud	258 295	34 332

Lisa 14 Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)

	2023	2022
Üür ja rent	505 815	530 657
Energia	154 119	179 956
Elektrienergia	91 626	124 491
Soojusenergia	44 013	32 632
Kütus	18 480	22 833
Veevarustusteenused	2 522	1 529
Mitmesugused bürookulud	48 416	18 380
Uurimis- ja arengukulud	0	5 860
Lähetuskulud	6 576	2 495
Koolituskulud	4 311	5 252
Riiklikud ja kohalikud maksud	2 736	1 426
Kulu ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest	-17	-562
Kinnistute, hoonete, ruumide majandamiskulud	112 901	88 979
Maismaasõidukite kulud	33 678	40 751
Inventari majandamiskulud	66 241	47 999
Töömashinate, seadmete tarvikud	18 566	12 969
Toiduained	12 916	10 823
Meditasiini- ja hügieenitarbed	1 229	4 681
Teavikute ja kunstiesemete kulud	16 186	7 627
Kommunikatsiooni-, kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulud	131 825	118 509
Erivahendid ja materjalid	71 795	65 728
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	18 797	22 325
Eri- ja vormiriietus	5 772	5 433
Transpordi- ja veeteenused	3 457	1 511
Muud	15	0
Kokku mitmesugused tegevuskulud	1 217 856	1 172 328

Lisa 15 Tööjõukulud

(eurodes)

	2023	2022
Palgakulu	957 919	824 451
Sotsiaalmaksud	320 226	275 133
Muud	1 325	199
Kokku tööjõukulud	1 279 470	1 099 783
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	55	56

Lisa 16 Seotud osapooled

(eurodes)

Saldod seotud osapooltega rühmade lõikes

LÜHIAJALISED	31.12.2023	31.12.2022	Lisa nr
Nõuded ja ettemaksed			
Asutajad ja liikmed	83 069	0	10
Kokku nõuded ja ettemaksed	83 069	0	
Võlad ja ettemaksed			
Asutajad ja liikmed	132 728	12 737	10
Kokku võlad ja ettemaksed	132 728	12 737	

MÜÜDUD	2023	2022
	Teenused	Teenused
Asutajad ja liikmed	2 639	265
Kokku müüdüd	2 639	265

OSTETUD	2023	2022
	Teenused	Teenused
Asutajad ja liikmed	1 076	1 382
Kokku ostetud	1 076	1 382

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	2023	2022
Arvestatud tasu	45 053	41 406

Nõukogu liikmeid 3, liikmetele maksti tasu kokku 8 400.- eurot
 Juhatuse liikmeid 1, kellele maksti aruandeaastal 36 653.- eurot.